48983 ـ حکم نماز عید

سوال

نماز عید چه حکمی دارد؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

علما در مورد حکم نماز عید فطر و قربان بر سه نظر هستند:

قول اول:

این نماز سنت موکد است، و این مذهبِ امام مالک و امام شافعی ـ رحمهما الله ـ است.

قول دوم:

این نماز فرض کفایه است، که این مذهب امام احمد ـ رحمه الله ـ است.

قول سوم:

این نماز بر تک تک مسلمانان ـ یعنی مردان ـ واجب است، بنابراین کسی که آن را بدون عذر ترک کند، گناهکار می‌شود. این مذهب امام ابوحنیفه ـ رحمه الله ـ و روایتی از امام احمد است. شیخ الاسلام ابن تیمیه و شوکانی ـ رحمهما الله ـ نیز همین قول را برگزیده‌اند.

اصحاب قول سوم به ادله‌ای استدلال کرده‌اند، از جمله:

۱ ـ الله سبحانه و تعالی می‌فرماید:

فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ [کوثر: ۲]

(پس برای پروردگارت نماز بگزار و قربانی کن).

ابن قدامه در المغنی می‌گوید: بر اساس آنچه در تفسیر مشهور است، منظور از آن نماز عید است.

برخی از علما نظرشان بر این است که منظور از نماز در این آیه عموم نماز است نه صرفا نماز عید، بر این اساس معنای آیه امر به نماز خواندن و ذبح کردن تنها برای الله است، مانند این سخن الله متعال که می‌فرماید:

قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ [انعام: ۱۶۲]

(بگو نماز من و قربانی من و زندگی و مرگ من [فقط] برای الله پروردگار جهانیان است).

این قول را ابن جریر طبری (۱۲/ ۷۲۴) و ابن کثیر (۸/ ۵۰۲) در معنای آیه‌ی فوق برگزیده‌اند.

بنابراین، آیه‌ی فوق دلیلی برای وجوب نماز عید نیست.

۲ـ پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ همه‌ی مردم ـ حتی زنان را ـ امر نمودند تا در این نماز حضور یابند.

بخاری (۳۲۴) و مسلم (۸۹۰) از ام عطیه ـ رضی الله عنها ـ روایت کرده‌اند که گفت: پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ ما را امر نمود تا در عید و فطر و قربان، دختران جوان و زنانی که در حال حیض بودند و دختران باکره را برای نماز بیرون آوریم. اما [دستور داد] زنانی که حیض هستند از مصلی دوری گزینند و شاهد خیر و دعای مسلمانان باشند. گفتم: ای پیامبر خدا، شاید کسی از ما جلباب نداشته باشد؟ فرمود: خواهرش جلباب خودش را به او بپوشاند.

استدلال به این حدیث برای وجوب نماز عید قوی‌تر از استدلال به آیه‌ی پیشین است.

شیخ ابن عثیمین ـ رحمه الله ـ می‌گوید:

به نظر من نماز عید فرض عین است و برای مردان جایز نیست آن را ترک کنند، بلکه باید در آن حضور یابند، زیرا پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ حتی زنان جوان و دختران باکره را امر نمود تا در نماز عید حاضر شوند، و بلکه امر کردند حتی زنانی که در عادت ماهیانه هستند نیز برای نماز عید خارج شوند و فقط از مصلی دوری گزینند و این دال بر اهمیت آن است مجموع الفتاوی (۱۶/ ۲۱۴).

ایشان همچنین می‌گوید:

آنچه بر اساس ادله ترجیح می‌دهم این است که نماز عیدین فرض عین است و بر همه‌ی مردان واجب است در این نماز حضور یابند، به جز کسانی که عذر دارند (۱۶/ ۲۱۷).

شیخ بن باز در مجموع فتاوایشان (۱۳/ ۷) درباره‌ی فرض عین بودن این نماز می‌گوید: این قول بر اساس دلایل قوی‌تر و

نزدیک‌تر به صواب است.